

Peder R. Møller.

Af Ejnar Skovrup.

ENHVER, der faar sin historie, har vel krav paa baade at blive vurderet efter sit eget værd, men ogsaa efter sin plads i sammenhængen. Således set kan det være rigtigt at komme forskellen mellem Peder R. Møller og Shakespeare i hu. Den første har ganske vist meget, som den anden ikke er stor ved; til gengæld var det den sidste beskaaret at række over tidsrum og grænseskel i en grad, som ordet »udødelig« giver udtryk. — Men den historisk nævnte har måske i visse tilfælde endnu et ubetinget krav: at blive set i forhold til sin tid, dens behov, trang og modtagelsesevne. — Overfor Peder R. Møller vil dette være retfærdigst, thi at see ham fra vor tid — nedefter vilde være at gøre ham uret. Han hører *sin* tid til.

Af de grundtvigske digtere, som har rod i den nære hjemstavn, i dens grundtvigske livs- og lyssyn, er Peder R. Møller vel ikke den betydeligste, men selvom vi begrænser vort omraade til Sydfyn, er han måske end ikke den inderligste, — der skal meget til for at naa Mads Hansen i inderlighed. I en viss forstand

er Peder R. Møller mere sydfynsk, nok så absolut hjemmehørende i sin egn som hans »lærer« og ældre ven. Jeg tror godt, at Peder R. Møller havde fx. ligeså megen viden som Mads Hansen, hvad der forresten siger en deel; men Peder R. Møller havde jo det forud for Mads Hansen, at han oplevede sin begyndelse i folkets aandsliv derhjemme, fra mennesker og begivenheder, der bar hjemstavnens præg; hans det første var ikke et »møde« med »Norden« og toernerne ved en svensk soldat, som det var for Mads Hansens vedkommende. Da Peder R. Møller kunde tage imod og blive sig det bevidst, levede dette i de sydfynske hjem, dær — i »mit« hjem — var det, at »hundredaarig tvang tonede ud i frihedssang«; det var der altså, og var der nyt og stærkt, med en moderlig varme og inderlighed, som visst ikke er almindelig. Her »på baggrund af de dybe skygger« saa han solen lyse frem, han blev dens ven, han blev fanget ind af tidens lyse forhaabning: den sang, der jublede friheden ud og kvad det brudte aags og den løste lænkes lovsang, den hjemstavnsbandt sin mand, så han kun egentlig kunde tale ved hjemstavn, synge ved den for dem, der ejede forudsætninger, hvis traade vandt sig frem til dem, — traadene fra det første gry, da det følte, at »Gud faders naade er altid ny«, at han vil »give os sejr igen, når alle sigte til maalet hen«, og som fik hjertet fyldt af skönhed, når de saa deres hjemstavn kunne »have«, »hvor höjene ere så runde og smaa, hvor engen er blød, så det ret er en lyst at tumle sig dær og få lettet sit bryst«.

*

*

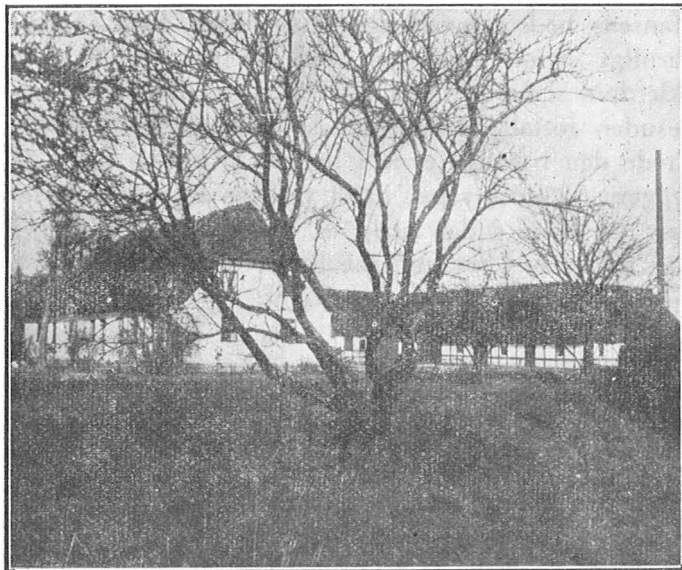
*

Ved Peder R. Møllers begravelse sagde Provst Clausen fra Ollerup: »Han vilde lyse op i sit folk og give det mod til at tage fat. Han troede paa, at der i *sangen* var styrke og hjælp; den kalder på alt, hvad der er ædelt og godt. — Han vilde, at det, de unge skulde glædes ved, var noget godt, således at de vendte ryggen til alt det tomme og indholdsløse. For at få fat i de unges sind og tanker gav han af sit kærlige, rige hjerte. Det førte også til, at han var med i friskole og höjskole for at få deel i de unges liv. Og han havde meget at give dem. — Han var også en hjemmets mand. Hjemmet var for ham som et bankende hjerte, hvori han optog livskrafterne fra himlen over ham og fra folket og menigheden, og herfra udgik det, han modtog. — Han hørte til de ædles æt.« — —

*

Peder R. Møller blev født på Lindholm i Vester Skerninge sogn den 16. november 1848. Gaarden ligger nær ved stranden, omgivet af frugtbare marker og en smuk have med rig trævæxt. For et bevægeligt sind som Peder R. Møllers var Lindholm det rette voxested. Selv ved vintertide er her mildt og venligt, lunt og skönt. Stranden, der altid har haft denne sydfynske sangers kærlighed, er een af disse venlige kyster, der er særegen for Danmark. Fra dens flade bred er der en smuk udsigt til de smaa, smilende fynske øer, som ligger og hygger sig i denne øgaard. Der er mere maleri, mere sol og ynde over søen her end andet steds; stormen med det stærke, alvorlige sejltræk er ikke dens særkende. Det er, som det aldrig heelt er hverdag i denne yndige natur, al-

drig helt alvor, og ett møder den, der kom udefra og lærte det at kende: her er så stuehyggeligt, — indtrykket af at være ude i det ubarmhjertige, der ellers er denne verdens lære til os mennesker, skaanes sydfynboen for . . . , her er det smukt at leve — vel

Lindholm på Peder R. Møllers tid.

også tungt at dø. — — Over haven og marken ved Lindholm, i de mange levendehegn lyder der vaar og sommer glade fuglefløjt og sang dagen lang, og når vandreren ved höjsommer går den pyntelige, lille Lindholm gaard forbi, slår en særegen feststemning ham imøde, det er noget for sig i finhed, blidhed og ynde. En sådan natur må næsten kalde sangen som sangerlysten frem. —

Det var altså her, Peder R. Møller havde sit gode hjem, hvori det folkelige gennembrudd blev skönstomt modtaget, thi dær var det i sindene, da den »hundredaarige tvang« blev hævet, og det holdt sig. — Jeg må tro, han har haft et særligt modtageligt barnesind, ikke blot hans evne som een af Mads Hansens bedste *kvindelige* skuespillere, men også et barnligt stemt, begejstret sind heelt op i den sene alderdom siger mig det. Een af hans slægtninge har desuden fortalt, at han som halvhundredaarig endnu havde den barnlige evne i behold at kunne ligge på ryggen og göre rejser til al verdens riger, netop sådan, at hans viden hjalp til i stedet for at hindre. Bag digtet om pyramiderne ligger der en sådan rejse med skyerne til den fjerne orient.

*

Når Peder R. Møller skulde angive sit fødselsaar, plejede han at sige: Vi fra 48, og dæri laa mere, end at i det aar blev han født. Han hørte hjemme i den tids stærke vaarbrudd — vel meest fordi Mads Hansen heelt hørte det til, men også, fordi han var af de lyse sind, de milde, fredsæle mennesker, der oplevede sit förste møde med den »skönne begejstrings-tid«, så det aldrig glemtes siden, — også på hans hjemegn vexlede de håndtryk i hans ungdomsaar, hvori der var mere af aanden fra 48 end skyggerne fra 64.

Det skal ikke forstaas således, at han ikke fornam det alvorlige og smertelige ved tabet af Sønderjylland — Peder R. Møller har jo skrevet sin sang derom (såvelsom Mads Hansen), han kunde som 15aarig gå på marken derhjemme ved Lindholm og høre kanontordenen ved Dybbøl, og den dag, den

forstummede, gik han ind til sin mor og sagde: Nu stryges vort flag på Dybbøl — *moderen* græd, fortæller han.

Men 64 knugede ham ikke, ejheller ytrede den sig i sammenbidt energi, i en arbejdets voldsomhed for at dulme smerten, i et had eller i en udløsning af lidenskab og dom, hvad der ellers var almindeligt

Peder R. Møller — 20 aar.

for den tids mennesker. Vel — han og Mads Hansen stod, hvor de stod — men deres rige, lyse haab, deres barnestærke tro på Danmarks fremtid og glæden over det, som var sat i gang og fremtidigt skulde voxe, holdt dem oppe. Hvad kan det nytte — fik aldrig plads i deres sind; mere kendetegnende var dærimod Mads Hansens ord til de modfaldne venner: »Sandheden skal nok sejre! Hører I!« — det kunde også godt være Peder R. Møllers.

Som det folkeligt levende menneske han var,

tog han deel i de politiske kampe efter 64 — med liv og lyst, og som sin 14 aar ældre ven blev han foregangsmand i nye fællesforetagender; men her som andet steds i hans virke, prægede lyssindet hans færd, og selvom han også forstod, at arbejdet i sin heelhed sigtede paa at vinde indad, hvad der var tabt udad, vidner hans beretning dog først og sidst om arbejdsglæden og en sikker tro på fællesskabets gode og lykke; tvivl var i det hele taget ikke noget herskende i denne landsbysjæl.

*

Mon det ikke var den ejendommelige inderlighed — i forbindelse med opvækthed, kvikhed og god forstand allerede i de purunge aar, for ikke at glemme hans sjældent aabne modtagelighed —, der gav Mads Hansen godhed for ham. Det er mærkeligt, at den kloge, i kamp erfarne og prøvede og som menneske eensomme mand, Mads Hansen, valgte den unge Peder R. Møller til sin bedste ven. De talte dybt fortroligt sammen som to, der står på lige fod. »Kursmeden«, som de kaldte tonedigteren Hans Hansen, Hans Jørgen Nielsen fra Hundstrup og Mads Jessen i Mynderup, der alle hørte til Mads Hansens nære kreds, delte neppe fortrolighed med ham som Peder R. Møller.

Da höjskolen i Vester Skerninge skulde oprettes, fordi Mads Hansen saa, at sangforeningen (af 59), læseforeningen (af 62) og skytteforeningen Palnatoke* (af 63) kun kunde være forberedende til noget

* På dens fane (fra 66) staar: End er mit bedste skud i vente (Palnatoke til Harald).

større*, der virkede langt stærkere ind på de unges sind og vakte dem, så de aldrig faldt i blund igen, da var det Peder R. Møller, han talte med derom: Vi har nu ryddet vejen blandt de unge for en højskoles

Vesterskerlinge-Hundstrup sangkor 1866.

Mads Hansen, nr. 4. fra venstre, 2. række fra oven,
Hans Hansen nr. 1, og Peder R. Møller nr. 3 fra venstre
i 3. række fra oven.

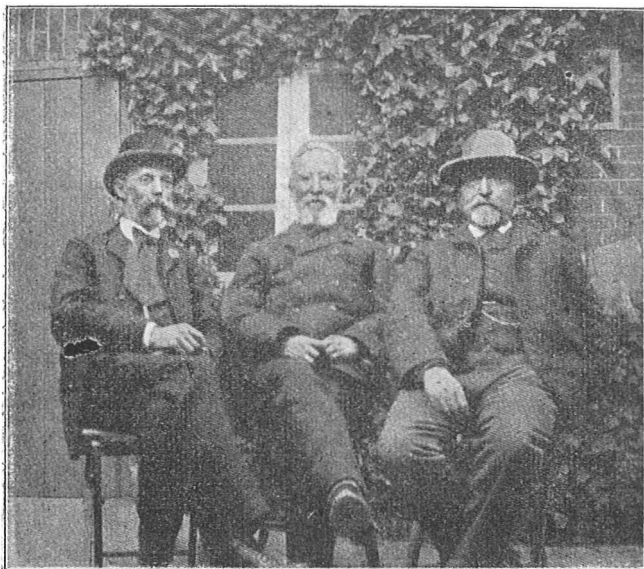
virksomhed her på egnen. Hvad vi hidtil har begyndt, er jo lykkedes, hvorfor skulde dette så ikke, naar det er i det godes tjeneste? Jeg har ikke gjort

* Mads Hansen kendetegnede foreningernes opgave sådan; Vi brakker, dører ukrudt, det må til, hvor god sæd skal kunne trives. — Han vilde, at en folkehøjskole skulde saa denne sæd, — og han rejste den.

noget her for fordelens skyld; er der sandhed i den sag, er den til oplysning for folket og til det åndelige livs fremgang blandt mine medmennesker, da må den kunne bane sig vej, Vorherre lægger nok sin velsignelse til. — Hvor maa det have været stort for en ung mand at have været med i det, at få lov til at dele noget med andre, som ikke blot vedrører dem, men hele folket; at han virkelig blev taget med, besegledes på en klar maade ved, at det blev ham, som kom med paa færden til Sjælland, da Mads Hansen i 67 rejste dærover for at finde en forstander til Vester Skerninge højskole, der nu skulde rejses. Mads Hansens unge ven, den lyse yngling fra Lindholm, omfattede da også sagen med hele sit varme opladte sind, og hentede selv stor udvikling og styrke derved. Var der noget Peder R. Møller som gammel mand var heelt sikker paa, så var det det grundtvigske folkes-, menigheds- og skolelivs velsignelse. Han fulgte da også trofast og støttende Vester Skerninge højskole på vejen fremad; det var et stort savn for ham, da sygdommen tvang ham til at blive borte fra skolebakken i Ollerup og især fra det Kristensen-Randers'ske hjem, hvis nære ven han var, og hvor han og hans hustru havde haft så mange gode stunder og glædet mange ved deres nærværelse og ved oplæsning af de skuespil og fortællinger, han skrev. Her skal dog også nævnes, at han tog manganen en dyst om de nye tanker og om tiden med Kristensen-Randers og fru Nanna; i sådanne stunder var Peder R. Møller ikke altid lige blid, ja visst haard nok at krydse en klinge med.

Af helbred var Peder R. Møller ellers ingen stærk mand. Da Kristensen-Randers kom til Olle-

rup i 84 — har han fortalt — blev der sagt, at han skulde skynde sig, hvis han vilde naa at hilse på Peder R. Møller; det slog nu ikke helt til, for han oplevede nemlig 43 leveaar dærefter; men skrøbelig var han, og på hans sind må det have gjort stærkt indtryk at være dødens tærskel nær saa ofte, som

Peder R. Møller, Morten Eskesen og Jens Skytte.

han var det. Det understregede vel hans medmenneskesind, han medfølelse, jeg vil også tro; hans dybe barnlighed.

Foruden alt det naturlige af ærbødighed for barnesjælen, var dette vel også med til at øge hans sans og omsorg for barneaarenes åndelige kaar og gøre ham til en ven af friskolebevægelsen. Han tog levende og optaget deel i friskolearbejdet i sit hjem

sogn, og sad i skolens styrelse en aarrække. Også ved de store friskolestævner i Odense var han en kær og kendt gæst; ikke mindst her øgede han feststemningen ved sine sange. Forøvrigt er han blandt dem, der mest træffende har udtrykt det særegne hos Kold:

Han var en skolemand som faa,
han hørte til de vise,
som de enfoldige forstaa,
og livsoplyste prise.

*

Efter Mads Hansens død i 1880 var det selvfølgelig, at Peder R. Møller blev sangforeningens leder, og i aarene til 1919 virkede han her for at give sangen, foredraget og komedien gode kaar. Desuden kunde han fortsætte og forbedre sædvanen ved selv at levere skuespillene til foreningen; Fra Stavnsbaandstiden, En Vilje, Isen brydes, »o. fl. a.«, nævner Peder R. Møller selv som opførte i foreningen. (Om hans virksomhed som medlem og leder af sangforeningen, skal jeg henvise til en udførlig og fornøjelig artikel af Peder R. Møller i nærværende samfunds aarbog for 1908.)

I det offentlige liv tog han ikke meget deel. Men det er karakteristisk for ham, at det offentlige hverv han beklædte, var som forligsmægler (i næsten fyrré aar) i tyendesager og som medlem af sit sogns menighedsraad (skönt han vel altid søgte Ollerup sognekirke); jeg vil tro, han fyldte sin plads godt og røgtede sit hverv omhyggeligt begge steder.

Men Peder R. Møller var af de mennesker, der følte for hele folket. Baade hans og Mads Hansens folkelighed var mærkeligt stærk: Vil man

forstaa Peder R. Møller, må man tænke sig ham som den, hvis tanker hver dag var hos sit folk, for dets ve og vel, dets åndelige og folkelige fremtid; han troede på os andre, paa, at sandheden nok skal sejre.

Skönt vor tid er de sammenbidte tænders, hvor det går på næverne løs og ordskiftet er højroestet og skarpt, vil jeg tro, at sansen for en mand som han, med det blide, mildnende, lyst haabende og troende væsen, der går dybt nok til at gå under braget og kniplernes tale, at det begynder at blive forstaaet menneskeligt igen, selvom trangen til at give sig i lag med hans forfatterskab vel ikke vil blive vakt hos de mange. De mennesker, der som Peder R. Møller, har levet, vil vi altid have brug for at bevare i vort sind som mennesker. Lad mig nævne hans egne ord derom:

Den strøm som ofte upåagtet rinder,
de mange smaa, tit halvforglemte minder,
må ikke ebbe ud, men banes vej,
thi dæri folkelivet spejler sig.
Fra hver en egn, fra hvert et vaagent hjem
må disse minder fredes, elskes frem
og samles ind, til mange bække smaa
ved fælles kræfter bliver til en aa,
som kan sit væld af folkeminder tömme . . .

jeg fortsætter: ud i en rigere hverdag, et rigere hjemliv, og saaledes har först og fremmest hans liv sin betydning. — Vi kan ikke undvære førere, de kalder kræfterne frem til daaden — på sin egn var han een af dem — men et rigt folkeliv giver føreren en baggrund, der forøger hans andeel i fællesværket. — Jeg sidder fjernt fra Danmark, i vildt fremmede omgivelser, og skriver dette med tak i sindet til Peder R. Møller og de andre inderlige, folkelige mænd,

som ved deres ærlige sindelag og deres udeelte hengivelse spredte lys ved ordet og dets liv; vi har en rigdom i dette, større end vor takfølelse derfor lader ane.

*

I en skildring af Peder R. Møller kan en kort omtale af hans Hustru Marie, f. Brandt, ikke undværes. Hun var datter af den betydelige Olleruppræst, J. S. Brandt, og hun er ikke mindst skyld i, at provst Clausens ord om Peder R. Møller som hjemmets mand er fuldgyldige.

Marie Møller gjorde et betydeligt indtryk, og der vidnes også om hende, at hun var ham en god hjælper. Kristensen-Randers skrev ved hendes død: Hun blev hans kritiker . . . , hvis der i ett af hans skuespil forekom noget, der syntes ham selv sentimentalt, sagde hun: Lad det staa, til det bliver koldt! — Kunde det ikke udholde denne kuldeprøve, ja, så måtte det stryges . . . Som oplæserinde blev hun hans fortolker. Ikke alene i sin hjemlige kreds, men langt udenfor denne har hun læst sin mands skuespil og fortællinger. Hun sang smukt.

Hun gik ikke blot ind i bøndernes kreds, som deres lige dærved, at hun var dus med dem, men også — hvad der har mere at betyde — ved, at hun tog del i bondesystemerne. Hun var en dygtig husmor, men kunde også tage et godt tag i arbejdet på marken, i engen og i haven. —

Hun gav stødet til, at han skrev sit første skuespil. Det skildrer Peder R. Møller saadan:

En vinteraften i hjemmet på Lindholm sad min kone og læste højt for familien, hvad hun ofte gjorde. Det var et skuespil, og efter endt oplæsning talte

vi om stykket. Vore meninger faldt ikke sammen; hun syntes, det var et meget pænt dramatisk arbejde, jeg fandt, det var nærmest det modsatte. Hun blev

Marie og Peder R. Møller.

varm i debatten, og det æggede mig yderligere, så min kritik måske blev lidt kraftigere, end jeg havde villet. Jeg sluttede med den erklæring, at kunde jeg ikke skrive et skuespil, der var bedre, må te hun

kalde mig Mads. Hun tog mig på ordet og haabede, jeg kunde meer end prale. Jeg sad i saxen. —

Det var optakten til Under Hammeren.

*

Peder R. Møllers forfatterskab omfatter: Mads Hansen. En Levnedstegning (1881), Under Hammeren (1883, opført paa Dagmartheatret), En Vilje (1885), En Skærsild (1887), Isen brydes (1891) [alle opført på Folketheatret], Fra det brede Lag (1893), Ved Midsommertid (1895), Dramatiske Smaating (1896, derimellem Skrubbemanden, Monolog i sydfynsk Mundart), Ude af Kurs (1898), Mellem levende Hegn (1901), Sejr og Thora (1902), Mellem Landsbyfolk (1911), Hvor Ageren grønnes, Digte (1916), Slægt efter Slægt, Skildringer fra Fortid og Nutid (1918).

Som paapeget stod hans digtergerning i nøje forbindelse med hans gerning derhjemme. Han var — som Mads Hansen — en digtende bonde, men bonden var det egentlige, arbejdet på Lindholm og i det sogn, han tilhørte, med de dertil knyttede åndelige strømninger, var det første for Peder R. Møller. Vilde der for ham være bleven et valg mellem forfattervirksomheden og bondegerningen i udvidet forstand, mens han endnu var rask, tror jeg, han vilde have valgt det sidste, skönt glad ved sin skribentevne var han.

Han var som forfatter en meget beskeden Mand, og det kom af, at han nok selv forstod at see på det som en hjælp til de folkelige bevægelers fremme, og ikke som noget, der skulde sees og bedømmes uafhængigt heraf.

Når hans skuespil er trykt i flere oplag, og når

hans fortællinger har naaet en ret stor udbredelse, kommer det mere af den reenhed, den inderlige tro på det gode i menneskesindet, den aabenbare tendens, hans digtninger havde, end af originalitet. At hans skuespil kom frem i København var sikkert en misforstaaelse, dær var de udenfor deres rette milieu; tidens relative fattigdom på dramatikere maa bære skylden herfor.

Men Peder R. Møller havde sans for repliken, ja var næsten l'art pour l'art dyrker af den. — Efter et dødsfald i familien fortalte han om begivenheden til en slægting, så det dramatiske ved oplevelsen trådte stærkt frem, og han var aabenbart selv grebet stærkt netop af denne side derved, selv om ingen faldt paa at underkende hans sorgs oprigtighed. — Den sans ejede han, og når han »sad i saxen«, var det neppe ukært for ham; han formede aabenbart sine oplevelser dramatisk, det var netop sådan, de ialfald ofte gemtes i hans sind.

Over Peder R. Møllers digtning er der en tone, som det fine gyldne skær over skoven i bristningens tid, der ikke er almindelig i dansk poesi. Han havde set ind i paradisskoven, som Mads Hansen sang om, den, Gud tjeldede med bøgens lysegrønne pinseløv som Sydfyns skoves. Vi føler dette, selvom hans evne til at give det indtryk ikke var den store mesters. — Det vege og bløde, næsten moderlige er særegent for baade ham og Mads Hansens. Maaske kom det af naturens blidhed og ynde syngende, bløde sprog, med klang af folkets fredsæle aand, dem til hjælp? Ialfald: deres sangs særegne, sydfynske tone er noget for sig og forstaas vel kun af dem, der kender Sydfyn, selvom den har lokket og

draget mange, hvad kendskabet over hele landet til Mads Hansens digte viser.

*

Det er den jævne mands, det stille, trofaste virkes værdi, Peder R. Møller gav udtryk for i sit forfatterskab. Taknemmeligheden er ligeledes en tonende streng på hans langeleg:

Dærhjemme — kun lav er min stue,
 under det stråtækte tag,
 des højere himmelens bue
 i sommerens solfyldte dag!
 Her føler jeg mig som fange,
 som fugl stængt inde i bur
 mit hjem er de grønne vange,
 den vidstrakte fri natur.

(Ude og Hjemme.)

Det er denne bondefølelse der slår ud hos Aakjær i udbrudet: Der er et svælgende dyb befæstet mellem land og by — den, hvis öje vaar efter vaar har indsuget den første engblommes blide farveynde og hvis øre gennem aaringer har inddrukket den første lærkes bævende triller, vil føle sig hjemløs i den store by —; og det fører lige op til Skoldborgs knappe ord, der rummer bondedigtningens dybeste idee: Her stod hans vugge, her skal hans trone rejses; her, det er hjemmets stavn. —

Sangen i sig selv er en anden aarsag til Peder R. Møllers spil:

Vi elsker sangen, aandens vingslag,
 som løfter over hverdagslivet,
 som bærer hjertet naar det er bedrøvet,
 ind i den lyse, evig unge dag.

(Sangen.)

Det er mere end Aakjær, mere end sangen, der

gynger på det mindste straa, som nokker mod aften-
tid, meer end en hymne, der driver langs himlens
blaa, på skyer, røde og hvide — det er Bjørnsøns
sang, Grundtvigs sang, hjemmets og folkets sang,
der baner vej højere, højere frem til det ene, som
ikke aabnes for andet end tro —.

Og herfra kom det og did det føre:

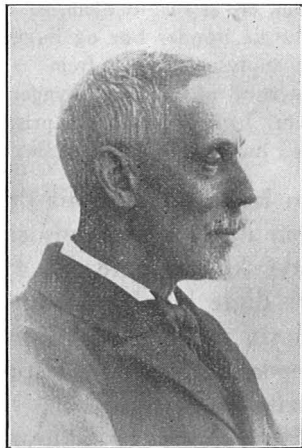
Mit hjem, ett af tusind hjem,
hvor danske bønder bor og bygger,
hvor solen lyser stærkest frem
paa baggrund af de dybe skygger.
Mit hjem! Jeg synger til din pris,
du er på jord mit paradys!

Den der kan lægge øret ret til Peder R. Møllers
digte, vil her som i Mads Hansens sange og H. C.
Andersens eventyr kunne høre den fynske tone, —
Peder R. Møllers digte kommer — for størstedelen af
dem — først til sin ret, når de læses med sydfynsk
tonefald og egnens udtale af rigssproget, de føjes
da ind i deres rette samhörighed.

Om hans fortællinger og skuespil dette: Også
det er tids- og milieubestemt, og det vil være urime-
ligt at ville dadle deres forfatter for det. Men de er
også i høj grad bygget over det faktiske. De mennesker,
vi træffer dær, har været lyslevende engang; den unge
kejtede, generte bondeknøs, som tørster efter kultur
og higer efter at komme op over den vandrette
flade, der afstikkes af »folk flest«, er Peder R. Møller
selv, det, hans sind var drømmefyldt med; så virkelige
er de altså.

De gjorde deres gavn, gör det — for skuespillenes
vedkommende sikkert endnu — skönt det måske kunde
være værd at henvise til Peder R. Møllers ord om dilet-

tantskuespillets berettigelse og forstaa dem; — også dærhen, at de stadig skal være et arbejde: højere op — ikke blot en sjov aften, fordi vi kender de optrædende og iøvrigt har undskyldninger nok, hvis det er jux. Men så lang tid de falder nogen naturlige, så længe nogen kan sige noget af det, de vil, med dem, er de på sin plads — jeg er sikker paa, Peder R. Møller

Peder R. Møller.

med mig vilde sige: Heller ikke længer! Og her er det sidste, jeg vil pege — gentagende paa: Peder R. Møller var en skrivende bonde; han var glad ved sin skribentvirksomhed, men bondegerningen — i udvidet forstand, den, der — som Aakjær siger det — skal sone folkets dybe synder, når den leves og virkes mest dansk og ret, den var for Peder R. Møller det første. I denne sammenhæng bör han mindes.

Der står skrevet: Lev i din gerning, mens den øves. Det gjorde Peder R. Møller. Dærfor blev han

een af vort folks gode sønner, een af de ædles æt, men han stod aldrig i sin gerning udenfor tiden og over folket — midt i begge, i tidens og dagens gerning, dær var hans plads, og netop fordi han havde rod i folket på sin tid, mindes vi ham *nu* som een af de ædle — dem vi altid blive rigere ved at kende og bevare i vort sind —; og det er netop dette, der gör hans digtning og virke værdifulde; ved trofasthed mod den nære store opgave, ved det mod, den ydmyghed og den oprigtighed, hvormed han böjede sig for denne begrænsning, lagde han grunden for os, en grund der kan voxe noget i, når vi vil gjöre vort arbejde, — af sig selv vokser det ikke videre; sådan er loven.

*

På sine sidste dage skrev Peder R. Møller verset:

O frelser, løs de sidste baand,
 som binder, med en varsom haand,
 du ved, mig graven skrækker.
 Modtag min aand i dødens stund,
 og und mit støv, et roligt blund,
 til du det atter vækker.

Disse ord bærer tydeligt præg af den ængstelse, som gives udtryk i salmen: At sige verden ret farvel —, der blev sunget over hans grav, og hvis rytme og stemning genklinger i verset her. Peder R. Møller ængstedes for døden, han havde tit måttet kæmpe med den og kendte noget til dens frygtelige magt.

Hans bön blev hørt. Den 27. december 1926 døde han stille og i fred, netop som julens klokker havde ringet barnetidens og hjemmets minder frem i sindene.